

วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาพฤติกรรมการสอนดนตรี ต้องศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ เพื่อจะได้เป็นกรอบ (Frame) ในการศึกษา ได้แก่ การศึกษาดนตรี การเรียนการสอนดนตรี พฤติกรรม การเรียนการสอน การเรียนการสอนวิชาดนตรีในมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอีสานได้

การศึกษาดนตรี

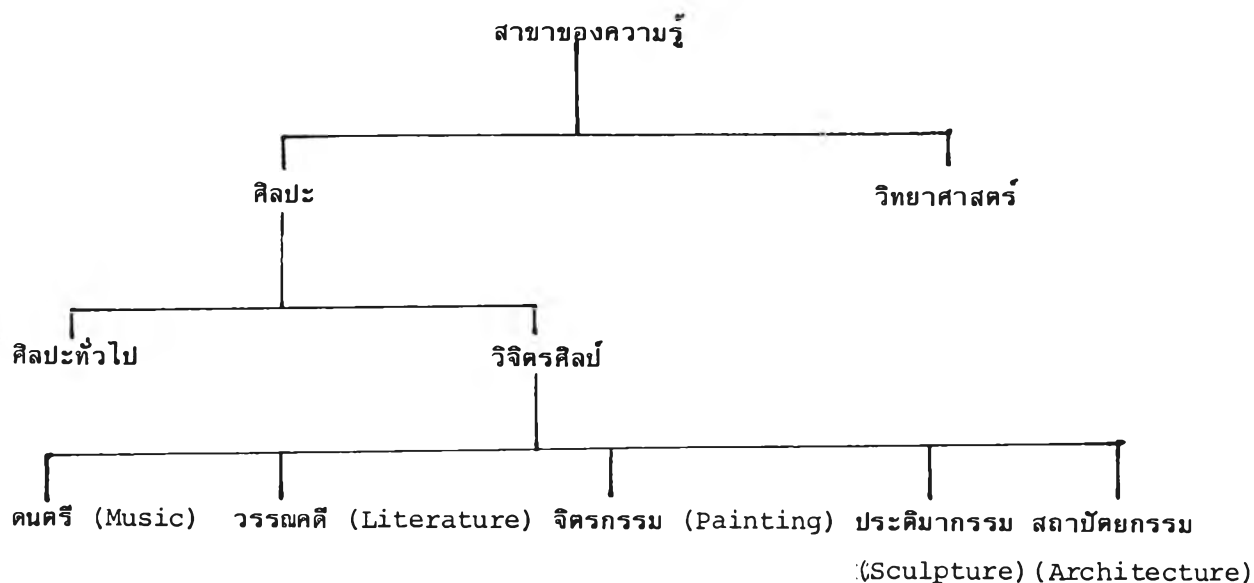
การศึกษาในสมัยปัจจุบันนั้น หากเราพิจารณาในด้านเนื้อหาของวิชา เราจะพบว่ามีความคล้ายคลึงและแตกต่างกันเป็น 2 กลุ่มวิชาใหญ่ คือ กลุ่มวิชาที่ศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์ (Sciences) และกลุ่มวิชาที่ศึกษาทางด้านศิลปะ (Arts) ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เป็นความรู้ที่ได้จากการสังเกตและค้นคว้าจากการประจักษ์ทางธรรมชาติ แล้วจัดเข้าเป็นระเบียบ โดยที่อาศัยอ้างอิงจากหลักฐานและเหตุผล ส่วนศิลปะนั้น เป็นความรู้หรืองานอันเกิดจากความพากเพียรของมนุษย์ ที่ต้องใช้ความพยายามด้วยมือและความคิด เพื่อสร้างสรรค์

วิชาดนตรี จัดอยู่ในกลุ่มวิชาทางด้านศิลปะ และอยู่ในกลุ่มงานที่เรียกว่า วิจิตรศิลป์ (Fine Arts) ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 5 สาขาวิชาด้วยกัน

1. วรรณคดี (Literature)
2. ดนตรี (Music)
3. จิตรกรรม (Painting)
4. ประติมากรรม (Sculpture)
5. สถาปัตยกรรม (Architecture)

ในศิลปะ 5 สาขานี้ อาจจัดได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ กลุ่มทัศนศิลป์ (Visual Arts) ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม กลุ่มที่สองคือกลุ่มที่ไม่ใช่ทัศนศิลป์ (Non-Visual Arts) ได้แก่ ดนตรี และวรรณคดี ซึ่งแสดงได้เป็นแผนภูมิดังนี้ (เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี 2529: 1)

แผนภูมิที่ 1 สาขาความรู้ทางศิลปะ

ศิลปะของกลุ่มทัศนศิลป์ เป็นศิลปะที่รับรู้ได้โดยอาศัยตา ส่วนในกลุ่มที่ไม่ใช่ทัศนศิลป์ (Non-Visual Arts) นั้น อาศัยการรับรู้โดยผ่านหู ดนตรีจัด เป็นศิลปะที่สังกัดกลุ่มที่ไม่ใช่ทัศนศิลป์ การที่จะรับรอง (Taste) เสียงที่เกิดจาก เครื่องดนตรีหรือ เสียงร้องนั้น เป็น เรื่องของนามธรรม (Abstract) ดนตรีเป็นศิลปะของจิตใจ (Abstract Arts) เพราะฉะนั้น งานทางด้านดนตรี จึงออกมาในรูปของอุดมคติ คีตกวี (Composer) งานทางด้านดนตรีจึงไม่ใช่ศิลปะที่จะก่อให้เกิด ความเข้าใจในความหมายอย่างสมบูรณ์ ซึ่งดนตรีเป็นวิชาการแขนงหนึ่งที่มีสาระ เฉพาะของตัวเอง แม้ว่าในบางครั้งจะมีการจัดดนตรีรวมไว้ในศิลปะก็ตาม แต่โดย เนื้อแท้สาระดนตรีมีความแตกต่าง จากศิลปะอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ ศิลปะเป็นเรื่องของการรับรู้ทางด้านสายตา หรือทัศนศิลป์ (visual art) ส่วนดนตรีเป็นเรื่องของการรับรู้ทางการฟัง คือ โสคศิลป์ (aural art) และศิลปะการแสดง (performing art)

ดนตรีเป็นภาษาของอารมณ์ (Language of Emotion) อันเกิดจากการจินตนาการ (Imagine) ของผู้ฟังเอง เพราะฉะนั้นขอบข่ายของการรับรู้ทางด้านดนตรีจึง เป็นไปอย่าง กว้างขวางไม่มีขอบเขต ผู้ฟังสามารถที่จะรับรสของดนตรีได้อย่างอิสระโดยปราศจากข้อจำกัดใดๆ โคลด เดบussy (Claude Debussy, 1864-1981) คีตกวีชาวฝรั่งเศสได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับ เรื่องนี้ว่า "ดนตรีควรมีอิสระอย่างกว้างขวาง ปราศจากขอบเขตใด ๆ เพราะดนตรีสามารถ สร้างสรรค์ไปได้กว้างกว่าศิลปะแขนงอื่น ๆ จึงไม่ควรมีกฎเกณฑ์อันใดมาบังคับให้ดนตรีต้องจำลอง ชีวิตหรือธรรมชาติกับจินตนาการบางอย่างอัน เร้นลับมหัศจรรย์"

ส่วนพระเจนดุริยางค์ (พ.ศ. 2526-2511) ประมาจารย์ทางด้านดนตรีสากลของไทย ได้อธิบายไว้ว่า "ดนตรีคือเสียงบริสุทธิ์หลายเสียงที่ถูกนำมาร้อยกรองให้เกิดการผสมผสานกันขึ้น เป็นบทเพลงที่ไพเราะน่าฟัง ดนตรีเป็นศิลปะแห่งเสียงเพลงที่สามารถใช้เสียงบริสุทธิ์นั้นสร้างความ สะเทือนอารมณ์บันดาลให้ผู้ฟังนึก เห็นภาพในจินตนาการได้" (เฉลิมศักดิ์ พิภลศรี 2529: 30)

ในการศึกษาเกี่ยวกับดนตรี จึงควรทราบถึงสาระทางดนตรีเป็นอันดับแรก เพื่อความ เข้าใจที่จะเป็นพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอน หรือกิจกรรมดนตรีต่าง ๆ ต่อไป เราสามารถ แบ่งสาระทางดนตรีออกได้เป็นสองส่วน คือ ส่วนที่เป็นเนื้อหา ซึ่งได้แก่ องค์ประกอบ หรือ โครงสร้างของดนตรี และส่วนที่เป็นทักษะ ซึ่งได้แก่ การปฏิบัติทางดนตรี หรือทักษะดนตรี ดังต่อไปนี้

1. เนื้อหาดนตรี (Music Content)

เนื้อหาดนตรีประกอบด้วยสิ่งสำคัญสองส่วน คือ องค์ประกอบดนตรี และวรรณคดีดนตรี

1.1 องค์ประกอบดนตรี (Music Elements) ประกอบด้วย

- จังหวะ (Rhythm)
- ทำนอง (Melody)
- เสียงประสาน (Harmony)
- รูปแบบ (Form)
- สีสัน (Tone color)
- ลักษณะของเสียง (Characteristics of Sound)

1.2 วรรณคดีดนตรี (Music literature) ประกอบด้วย

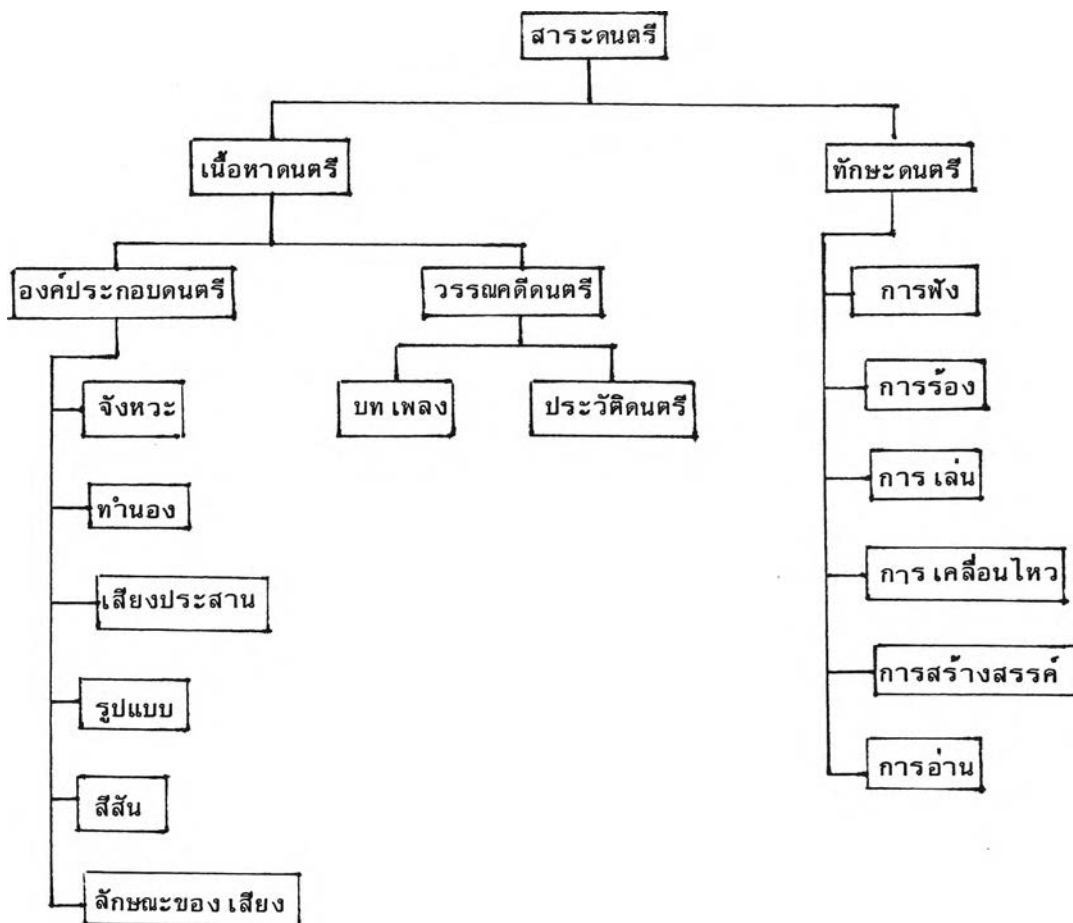
- บทเพลง (Repertoire)
- ประวัติคดีดนตรี (Music history)

2. ทักษะดนตรี (Music Skills) แบ่งออกได้เป็นทักษะ

- การฟัง (listening)
- การร้อง (Singing)
- การเล่น (Playing)
- การเคลื่อนไหว (Moving)
- การสร้างสรรค์ (Creating)
- การอ่าน (Reading)

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น สามารถแสดงได้เป็นแผนภูมิดังนี้ (ณรุทธ์ สุทธจิตต์ 2531: 1-12)

แผนภูมิที่ 2 แสดงโครงสร้างของสาระดนตรี

การสอนดนตรี

การสอนดนตรีในระดับอุดมศึกษานั้น มุ่งหวังพัฒนาผู้เรียน มีวิชาการในลักษณะของวิชาชีพ ซึ่งผู้เรียนดนตรีจะต้องมีความรู้ทั้งทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติดนตรีมากพอที่จะเข้ามาศึกษาได้ โดยทั่วไปจะอยู่ในรูปของวิชาเอกสาขาค่าง ๆ เช่น เอกทางทักษะดนตรี โดยมีเครื่องมือที่ผู้เรียนเลือกเรียน (เช่น ไวโอลิน เปียโน ขิม ซอู้ เป็นต้น) ด้านทฤษฎีดนตรี ด้านประวัติดนตรี ด้านดนตรีศึกษา ด้านการประพันธ์เพลง เป็นต้น ดังนั้นการศึกษาในระดับนี้เป็นระดับอาชีพที่ผู้เรียนต้องศึกษาสาระที่ลึกซึ้ง และครอบคลุม ส่วนกิจกรรมดนตรีในระดับอุดมศึกษา ควรมีสองลักษณะใหญ่ ๆ คือ กิจกรรมภายในห้องเรียน ซึ่งเป็นการเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับเนื้อหา และทักษะดนตรีตามลักษณะวิชาต่าง ๆ และกิจกรรมนอกห้องเรียนซึ่งเป็นกิจกรรมเสริมความรู้ เช่น การแสดงดนตรี การไปชมคอนเสิร์ต การสังเกตการสอน หรือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของครูดนตรี

นอกจากนี้ผู้สอนควรมีโอกาสพบปะกับผู้เรียนในอันที่จะช่วยสร้างเสริมทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับดนตรีในลักษณะต่าง ๆ และควรช่วยเตรียมตัวผู้เรียนให้พร้อมที่จะออกไปดำเนินวิชาชีพทางด้านนี้อย่างเต็มภาคภูมิต่อไปด้วย

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า กิจกรรมดนตรีในระดับอุดมศึกษาเป็นการพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในระดับที่สามารถนำดนตรีไปใช้ประกอบ เป็นวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ กิจกรรมดนตรีควรมีทั้งกิจกรรมการเรียนการสอนภายในห้องเรียน และกิจกรรมเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียน รวมทั้งการปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพดนตรีด้วยตลอดเวลาของการเรียน (ญรุทธิ์ สุทธิจิตต์ 2531 : 6)

ในเรื่องการสอนดนตรี เจลย ภูมิพันธุ์ (2529 : 2) กล่าวว่า การสอนดนตรีที่ได้ผลดีขึ้นอยู่กับ

1. ทักษะในการสอน
2. ความเข้าใจในระบบการเรียนการสอน
3. ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้จิตวิทยาการเรียนการสอน รวมทั้งเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ อรวรรณ บรรจงศิลป์ (2521: 5) กล่าวว่า สิ่งที่ครูควรสอนเพื่อให้ บรรลุจุดมุ่งหมายในการสอนคนตรี ควรประกอบด้วย

1. ความเข้าใจ เกี่ยวกับโครงสร้างของคนตรี
2. มีทักษะพื้นฐานทางคนตรี
8. รู้วรรณคดีคนตรี

ส่วน เอบ เบิล (Eble. 1966: 3-19) ได้กล่าวถึง ครูคนตรีที่ประสบความสำเร็จ ในการปฏิบัติงานว่า ครูคนตรีควร เป็นผู้ที่มีความรู้ใน เนื้อหาวิชาคนตรี ทั้งทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ เครื่องคนตรี คอยติดตามความ เปลี่ยนแปลง เคลื่อนไหวของคนตรีอย่างกว้างขวาง เป็นคนรักสวย รักงาม มีความรู้สึกไว มีมนุษยสัมพันธ์และมีบุคลิกท่าทางสุภาพ

พฤติกรรมการเรียนการสอน

ได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่า "การเรียนการสอน " ไว้หลายแง่มุมตามแนวคิดของ แต่ละคนแตกต่างกันออกไป เช่น

วินิจฉัย เกตุขำ และคณะ (2522: 112-115) แสดงทัศนะ เกี่ยวกับความหมายของ การเรียนและการสอนว่า การเรียน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือปฏิกิริยาตอบสนอง อันเป็นผล เนื่องมาจากการที่บุคคลได้รับประสบการณ์ ส่วนการสอนหมายถึง การจัดสถานการณ์ สภาพการณ์ หรือกิจกรรม เพื่อช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดประสบการณ์ ซึ่งเป็นผลทำให้เกิด การเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น คลีอปพาย และ เดฟ (Cropley and Dave 1978: 107) สอนว่า การเรียนการสอนนั้น เป็น เรื่องที่เน้น เกี่ยวกับการ เรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน

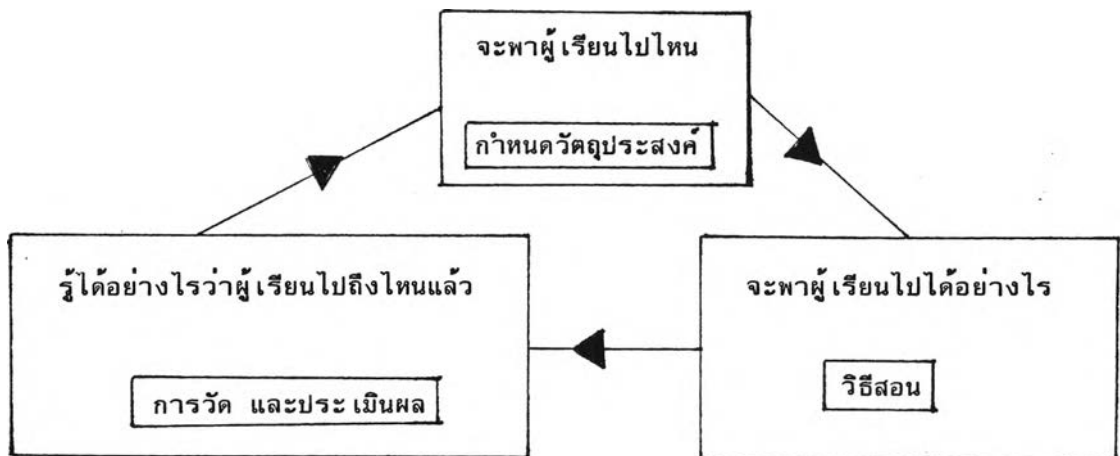
เฉลย ภูมิพันธุ์ (2526: 10) กล่าวถึงการเรียนการสอนว่า คือ "การจัดองค์ประกอบ ของการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์กัน เพื่อสะดวกต่อการนำไปสู่เป้าหมายปลายทางของการ เรียนการสอนที่กำหนดไว้ เกี่ยวกับการ เรียนการสอนนั้น สุภัญญา ไชวิไลกุล (2530: 1-4) กล่าวไว้ว่า การเรียนการสอนเป็นวิธีการจัดการสอนอย่างมีระบบระเบียบแบบแผน มีขั้นตอน วางแผนที่แน่นอนใช้ได้สำหรับการสอนตั้งแต่กลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย จนกระทั่งการสอนแบบรายบุคคล แนวความคิดหรือหลักการของระบบการเรียนการสอนจะนำไปใช้ได้ในการวางแผนการสอนขนาด ต่าง ๆ ตั้งแต่หลักสูตร วิชาที่สอนหน่วยย่อย ๆ ในรายวิชา จนกระทั่งบทเรียน แนวคิดของระบบ การเรียนการสอนประกอบด้วยคำตอบที่ผู้สอนถามตนเอง ดังนี้

1. เราจะหาผู้เรียนไปไหน คือ การกำหนดทิศทางหรือจุดมุ่งหมาย ไม่ว่าจะการสอนในระดับใดต้องมีจุดมุ่งหมาย เป็นตัวกำหนดทิศทาง โดยคำนึงถึงความต้องการและความจำเป็นของวิชานั้นต่อผู้เรียน ต่อสังคม

2. เราจะหาผู้เรียนไปถึงด้วยวิธีใด คือ วิธีการเรียนการสอน ซึ่งมีปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ความรู้ในเทคนิควิธีการสอนของผู้สอน วัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน จำนวนผู้เรียน พื้นความรู้ของผู้เรียน เนื้อหาที่จะสอน เป็นต้น

3. เราจะทราบได้อย่างไรว่าผู้เรียนถึงแล้ว นั่นคือ บรรลุจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน ซึ่งทำได้โดยการวัดหรือสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน

จากแนวคิดที่กล่าวมา อาจเขียนโครงสร้างของระบบการเรียนการสอนได้ คือ

ไม่เพียงแต่การสอนในห้องเรียนเท่านั้น การสอนแบบรายบุคคล ผู้สอนสามารถจะออกแบบระบบการเรียนการสอนของตนเองขึ้นได้โดยใช้แนวคิดเดียวกันนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาปัจจุบันนี้มุ่งเน้นการสอนแบบให้นักเรียนมีโอกาสศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมากขึ้น การสอนวิธีนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนจะต้องเข้าใจระบบการเรียนการสอนจะต้องเป็นผู้วางแผนและวางแบบการเรียนการสอนให้รัดกุม ระบบการเรียนการสอนใช้ได้กับการสอนแบบและขนาดต่าง ๆ กัน เมื่อผู้สอนเข้าใจแนวคิดและหลักการปฏิบัติตามให้เป็นระบบแบบแผนแล้วก็สามารถจะนำไปดัดแปลงใช้ได้ตามความเหมาะสม

โดยสรุปแล้ว การเรียนการสอน คือ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนในการร่วมมือตกลงระหว่างบุคคลทั้ง 2 ฝ่าย ในอันที่จะให้และแสวงหาวิชาความรู้เนื้อหา โดยอาศัยการแนะนำแนะแนว เพื่อจุดประสงค์ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักพัฒนาความคิด รู้จักแก้ไข ฝ่าฟันความรู้อยู่เสมอ

การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา ถือเป็นจุดสุดยอดของกระบวนการผลิตกำลังคนในระบบการศึกษา ถือเป็นขั้นสุดท้ายที่จะพัฒนาคนให้เป็นผู้มีคุณธรรม ความรู้และความสามารถที่สูงก่อนที่จะปล่อยให้เขาเหล่านั้นออกเป็นกำลังของประเทศชาติสืบต่อไป แต่การดำเนินการนั้น สถาบันการศึกษาจะต้องมีมาตรฐานการบริหารงานที่สูง ที่สนับสนุนกระบวนการเรียนและการโอนให้คุณภาพสูงยิ่ง ๆ ขึ้นไป (สายหยุด จำปาทอง 2531: 9)

ในเรื่องของวิธีการสอน ไพฑูรย์ ลินลารัตน์ (2524: 53) กล่าวถึง วิธีการสอนในระดับอุดมศึกษาว่า วิธีการสอนหลักในระดับอุดมศึกษามีอยู่ 4 แบบ คือ การสอนแบบบรรยาย การสอนแบบอภิปราย การสอนแบบฝึกปฏิบัติ และการสอนให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

เกณฑ์พิจารณาคัดเลือกวิธีสอน		
1. บทบาทของผู้เรียนผู้สอน		
2. วิธีสอน		
<u>การบรรยาย</u>	<u>การอภิปราย</u>	<u>การฝึกปฏิบัติรายบุคคล</u>
เหมาะสำหรับ :	เหมาะสำหรับ :	เหมาะสำหรับ :
ก. ลักษณะ เนื้อหาที่เป็นข้อมูล ทฤษฎี หลักการ	ก. ลักษณะ เนื้อหาเป็นปัญหา ข้อคิด ความเห็น	ก. ลักษณะ เนื้อหา เป็นการฝึกฝน ต้องการความชำนาญ
ข. จำนวนผู้เรียนมาก 70-100-300 คน	ข. จำนวนผู้เรียนปานกลาง 10-20-30 คน	ข. จำนวน 1-3-7
ค. ลักษณะผู้เรียน ประสบการณ์น้อย ข้อมูลน้อย	ค. ลักษณะผู้เรียน มี ประสบการณ์มาก อายุโสมมากขึ้น	ค. ลักษณะผู้เรียนต้องการ ฝึกฝน เป็นงานอาชีพ

ทองจันทร์ หงส์คารมภ์ (2520: 49-50) กล่าวถึง อารมณ์ของผู้เรียนกับการเรียนรู้ว่า ปัจจุบันครูผู้สอนในระดับอุดมศึกษามัก เน้น เฉพาะกิจกรรมที่จะ เสริมสร้างให้เกิดการเรียนรู้ ทางด้านปัญญาแก่ผู้เรียน แต่ในขณะที่เดียวกันมักจะไม่คำนึงถึงอารมณ์ของผู้เรียนในขณะนั้น ความจริงอารมณ์ของผู้เรียนที่เกิดในชั้นเรียน เป็นตัวการสำคัญที่จะส่งเสริมหรือขัดขวางการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ทุกขณะ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในมหาวิทยาลัย วิทยาลัย โรงเรียนมัธยม หรือประถม ดังนั้นความเอาใจใส่ในเรื่องอารมณ์ของผู้เรียนในชั้นเรียนจึงเป็นสิ่งจำเป็นของครู

จากการศึกษาทางการทดลองทางการแพทย์ ปรากฏผลว่าอารมณ์ของคนนั้นมีได้หลายอย่าง ทั้งที่เป็นผลดีต่อสังคมหรือผู้อื่น เช่น อารมณ์รักหรือชอบ (Affection) กรุณา (Empathy) ความสุข (Pleasure) ชื่น (Humor)

ครูทุกคนคงเคยประสบปัญหาที่สำคัญมากปัญหาหนึ่งในเรื่องการสอน และได้พยายามแก้ปัญหานี้มานานแล้ว แต่ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จเป็นที่พอใจ กล่าวคือ ผู้เรียนมักไม่ค่อยถามคำถามแก่ครู หรือไม่ตอบคำถามที่ครูถามในระหว่างการสอนหรือเมื่อจบการสอนแล้ว เรื่องนี้ทำให้ครูทุกคนกังวลใจมาก เพราะไม่ทราบแน่ชัดว่า การที่ผู้เรียนไม่ถามคำถามหรือไม่ตอบคำถามนั้น เพราะผู้เรียนเรียนเรื่องนั้นเข้าใจดีแล้วจึงไม่ถาม หรือผู้เรียนไม่ได้เรียนอะไรเลย จึงไม่มีเรื่องที่จะถาม ความจริงสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหานี้มีอยู่หลายสาเหตุแต่สาเหตุที่สำคัญสาเหตุหนึ่ง คือ การที่ผู้เรียนเกิดอารมณ์ระแวง กังวลใจ ในขณะที่เรียนและกลัวว่าเมื่อตอบคำถามหรือถามคำถามใด จะทำให้เพื่อนคนอื่นหัวเราะเยาะหรือไม่ก็ครูจะดูเอาหรือครูไม่เห็นความสำคัญของคำถาม ซึ่งไปกว่านั้นเมื่อผู้เรียนเกิดอารมณ์กลัว หรือระแวงดังนี้ไปบ่อย ๆ ตลอดเวลาที่มีการเรียนการสอน ในที่สุดผู้เรียนคนนั้นก็มักจะเคยชินคิดเป็นนิสัยในการเรียนรู้จะไม่ถามคำถาม หรือตอบคำถามใด ๆ ทั้งสิ้น. การเรียนรู้ก็จะไม่เกิด

ปัญหานี้จะต้องแก้ไข โดยการทำบรรยากาศของชั้นเรียนให้ปราศจากความกลัว หวาดระแวง ครูต้องเป็นกันเองกับผู้เรียน ครูต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ อย่างอิสระ และเมื่อผู้เรียนแสดงความคิดเห็นออกไปแล้ว ครูและเพื่อนทุกคนในชั้นจะต้องยอมรับฟัง และพิจารณาเรื่องที่เสนอความคิดเห็นนั้นด้วยเหตุด้วยผล ไม่เข้าครุกับผู้เรียนก็จะเข้าใจกันได้ดี ซึ่งเป็นหนทางนำไปสู่การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและรวดเร็ว

นอกจากบรรยากาศในชั้นเรียนแล้ว รางวัลเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีมานะพยายามที่จะทำงานหรือเรียนให้ดีขึ้น ผู้รับรางวัลจะรู้ได้ทันทีว่าสิ่งที่ตนเรียนรู้ไปนั้นถูกต้องแล้ว และกำลังเดินทางไปบนหนทางที่จะนำไปสู่เป้าหมายของการเรียน รางวัลสามารถใช้เป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจได้เพราะรางวัลทำให้ผู้เรียนสามารถพอใจและสมหวังในความต้องการหลายอย่าง เช่น สมหวังในความต้องการของความรัก การมีผู้นำที่เอาใจใส่ และการประเมินศักยภาพของตนเอง

รางวัลที่ให้อาจเป็นในรูปสัญลักษณ์บางอย่าง เช่น เหรียญทอง สำหรับผู้ชนะการแข่งขัน กีฬา หรือ คะแนนเรียนที่ได้รับสูง เป็นต้น รางวัลอาจจะเป็นในรูปสิ่งของ วัตถุ เช่น เงิน หรือ อาจจะเป็นการออกทางท่าทาง หรือ คำพูดที่ยกย่อง ยอมรับ ให้เกียรติในความสำเร็จ เป็นต้น

Moddcox (1963: 46) กล่าวว่า พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกเป็นประจำ เป็นนิสัย เกิดจากการเรียนรู้และฝึกฝน ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงและแก้ไขได้ พฤติกรรม การเรียนใดที่ได้ ความสำเร็จ ความพอใจ หรือสามารถแก้ปัญหาได้ก็จะมีผลกระทบพฤติกรรมนั้นซ้ำ ๆ อีกจนกลายเป็นนิสัย

พฤติกรรมการเรียนรู้ จำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. พฤติกรรมการเรียนรู้กลุ่มพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ได้แก่ ด้านความรู้ ความจำ การนำไปใช้ เป็นต้น
2. เจตพิสัย (Effective Domain) ได้แก่ การยอมรับ ตอบกันเอง ฯลฯ
3. ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) ได้แก่ การเขียนแบบ (พฤติกรรมที่เลือกตัวแบบ การทำตามแบบ) ฯลฯ

เกี่ยวกับพฤติกรรมการสอน อาจจำแนกได้หลายลักษณะ เช่น แยกเป็นพฤติกรรมในห้องเรียนกับพฤติกรรมนอกห้องเรียน อาจแยกเป็นพฤติกรรมทางวาจา และพฤติกรรมอื่น ๆ พฤติกรรมในการเตรียมการสอน พฤติกรรมในการสอนและพฤติกรรมทั่วไป พฤติกรรมการสอน หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมการสอนของอาจารย์แต่ละคน ซึ่งนักศึกษาสามารถสังเกตในขณะทำการสอนนักศึกษาในห้องเรียน จัดแบ่งเป็น 9 กลุ่ม คือ

1. ด้านคุณลักษณะส่วนตัว หมายถึง พฤติกรรมของผู้สอนที่แสดงออกมาในขณะที่สอน ซึ่งแต่ละพฤติกรรม เป็นส่วนประกอบของบุคลิกภาพของผู้สอนที่ดี เช่น สนใจผู้เรียนโดยทั่วถึงกัน มีอารมณ์มั่นคง มีความยุติธรรม
2. ด้านคุณภาพของภาษาและเสียง หมายถึง พฤติกรรมของผู้สอนที่เกี่ยวกับการใช้ภาษาพูด การใช้กิริยาอาการที่มีความหมายทางการสื่อสาร รวมทั้งการใช้สำเนียงในการพูดอย่างเหมาะสมและถูกต้องชัดเจน
3. ด้านการเตรียมการสอน หมายถึง การที่ผู้สอนสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายในการสอน พร้อมทั้งวางแผนเสนอเนื้อหาในบทเรียน และจัดกิจกรรม หรืออุปกรณ์การสอนได้เหมาะสมสอดคล้องกัน
4. ด้านการเสนอเนื้อหา หมายถึง ความสามารถของผู้สอนในการเสนอเนื้อหาสาระสำคัญได้อย่างเหมาะสมตามลำดับชั้น ตลอดจนมีความถูกต้องแม่นยำและให้ประโยชน์ในแง่การนำไปใช้
5. ด้านแรงจูงใจและการเสริมแรงทางการเรียน หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้สอนใช้ดึงดูดความสนใจ หรือโน้มน้าวจิตใจของผู้เรียน ให้จดจ่ออยู่ในบทเรียน และพฤติกรรมที่เป็นการส่งเสริมกำลังใจ ความก้าวหน้า และความสำเร็จของผู้เรียน
6. ด้านการประเมินผลการสอนและการเรียน หมายถึง วิธีการที่ผู้สอนใช้การพิจารณาความก้าวหน้า ความสามารถของตัวผู้เรียนและตัวผู้สอนเอง เพื่อประโยชน์ในการช่วยเหลือ และปรับปรุงการเรียนของผู้เรียน และปรับปรุงการสอนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เช่น การใช้การสังเกต การซักถาม การทดสอบย่อย ฯลฯ
7. ด้านการควบคุมวินัย หมายถึง พฤติกรรมของครูที่จะชักจูง หรือ ผู้เรียนให้มีพฤติกรรม เป็นไปในแนวทางที่มุ่งหวัง เช่น การใช้อำนาจสั่งการของครู การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออก การตักเตือนผู้เรียนให้สำนึกในหน้าที่ ฯลฯ
8. ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการมีสัมพันธภาพอันดีของผู้สอนต่อผู้เรียน เพื่อให้สถานการณ์การเรียนและการสอนในห้องเรียนดำเนินไปอย่าง เป็นธรรมชาติมากขึ้น เช่น การให้ความเป็นกันเองกับผู้เรียน การให้กำลังใจแก่ผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น ฯลฯ

๑. ด้านการกำหนดงาน หมายถึง พฤติกรรมเกี่ยวกับการวางแผนอย่างรอบคอบของผู้สอนในการกำหนดงานให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน การช่วยเหลือแนะแนวทางให้ผู้เรียนได้รับความสำเร็จในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งการรับผิดชอบต่อผลงานของผู้เรียน (นิโบล นิมกิงรัตน์ 2526: 9-10)

นอกจากนี้ เนค เอ แพลนเตอร์ (1970: 33-37) ได้แบ่งพฤติกรรมของครู และนักเรียนออกเป็น 10 กลุ่มดังนี้

พฤติกรรมของครู แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ พฤติกรรมทางอ้อม และ พฤติกรรมทางตรง

พฤติกรรมทางอ้อม เป็นพฤติกรรมที่คอยรับ สังเกตได้โดย

1. ครูให้การยอมรับหรือความรู้สึกที่ดีต่อนักเรียน
2. ครูแสดงการชมเชยหรือยกย่อง
3. ครูแสดงการยอมรับคำพูดของนักเรียน
4. ครูเป็นผู้ติดตามแนวความคิดของครู

พฤติกรรมทางตรง สังเกตได้โดย

5. ครูบรรยาย
6. ครูออกคำสั่ง
7. ครูติเตียนและสั่งสอน

พฤติกรรมของนักเรียน สังเกตได้จาก

1. นักเรียนตอบรับคำพูดของครู
2. นักเรียนเป็นผู้เริ่มต้นพูด
3. การเจียบและสับสน

การเรียนการสอนดนตรีในสหวิทยาลัยอีสานใต้

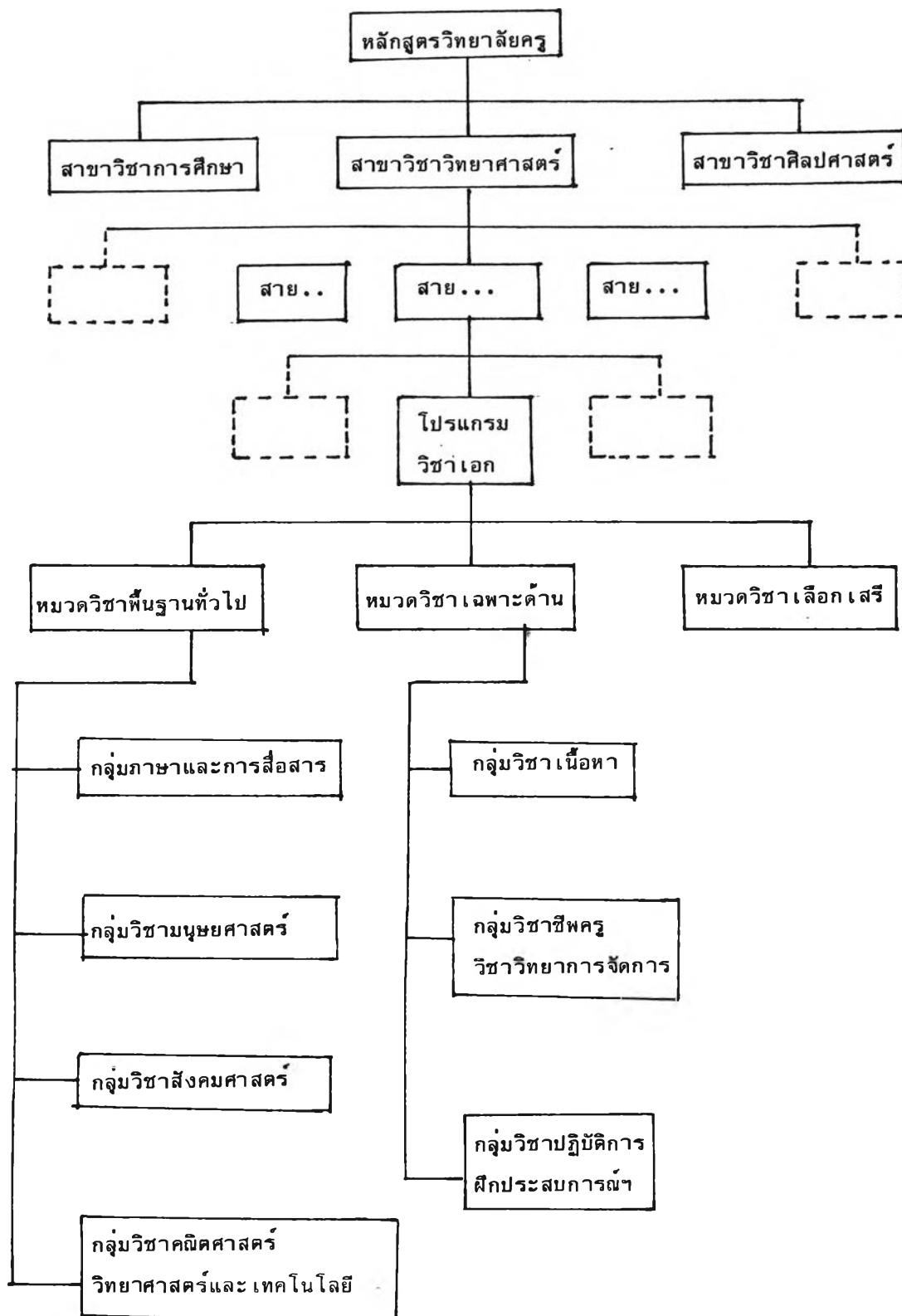
ในปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษา ได้เปิดสอนวิชาดนตรีกันอย่างแพร่หลาย ดนตรีที่เปิดสอนในสถาบันเหล่านี้แบ่งออกเป็น 2 สาย คือ สายครุศาสตร์ และสายศิลปศาสตร์ ในสายครุศาสตร์นั้นมุ่งที่จะให้ไปเป็นครู เพื่อถ่ายทอดสิ่งต่าง ๆ ที่เรียนรู้มา จึงจำเป็นต้องเรียนรู้ให้ครอบคลุมทุกอย่างที่เกี่ยวกับดนตรี ซึ่งแบ่งเป็นภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ ซึ่งก็จะรวมทั้งดนตรีไทย และดนตรีสากลด้วย แต่ในสายที่เป็นสายศิลปศาสตร์มุ่งเน้นให้ผู้เรียนนำวิชาความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพทางดนตรีมากกว่าที่จะนำความรู้ไปถ่ายทอด

ในปีการศึกษา 2529 ข้อยบังคับสภาการฝึกหัดครูว่า ด้วยกลุ่มวิทยาลัยครู พ.ศ. 2528 ได้กำหนดให้มีกลุ่มวิทยาลัยครูเรียกว่า "สหวิทยาลัย" รวม 8 สหวิทยาลัย ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิทยาลัยครูร่วมกัน กลุ่มสหวิทยาลัยอีสานใต้เป็น 1 ใน 8 สหวิทยาลัย ประกอบด้วย วิทยาลัยครุนครราชสีมา วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ วิทยาลัยครูสุรินทร์ และวิทยาลัยครูอุบลราชธานี เปิดสอนสาขาวิชาต่าง ๆ ในปัจจุบัน คือ

1. สาขาวิชาการศึกษา
2. สาขาวิชาวิทยาศาสตร์
3. สาขาวิชาศิลปศาสตร์

จากหลักสูตรทั้ง 3 สาขาวิชาดังกล่าว สามารถแสดงโครงสร้างของหลักสูตรตามแผนภูมิได้ดังนี้ (กรมการฝึกหัดครู 2531 : 2)

แผนภูมิที่ 4 แสดงโครงสร้างหลักสูตรวิทยาลัยครู

สำหรับหลักสูตรโปรแกรมวิชาดนตรีนั้น เป็นโปรแกรมวิชาหนึ่งในสาขาวิชาศิลปศาสตร์
ดังกล่าว ซึ่งในปัจจุบันมหาวิทยาลัยอีสานใต้ มีการเปิดหลักสูตรโปรแกรมวิชาดนตรี คือ

1. หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต โปรแกรมดนตรีสากล
2. หลักสูตรอนุปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิตสาขา ไทย 2 ปี
3. หลักสูตรดนตรีศึกษา 4 ปี (สาขาวิชาชีพครู)

ซึ่งมีรายละเอียดของหลักสูตรที่เปิดสอน ดังนี้

1. หลักสูตร ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต โปรแกรมวิชาดนตรี (พ.ศ. 2530)

<u>โครงสร้างหลักสูตร</u>	จำนวนหน่วยกิตทั้งหมด 130 หน่วยกิต		
- หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป			32 หน่วยกิต
- หมวดวิชา เฉพาะด้าน			92 หน่วยกิต
1. กลุ่มวิชา เนื้อหา			77 หน่วยกิต
2. กลุ่มวิชาปฏิบัติและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ			5 หน่วยกิต
3. กลุ่มวิชาวิทยาการจัดการ			10 หน่วยกิต
- หมวดวิชา เลือก เสรี			6 หน่วยกิต
- หมวดวิชา เฉพาะด้าน กลุ่มวิชา เนื้อหา			77 หน่วยกิต
- ทฤษฎี	46 หน่วยกิต	บังคับ 30 หน่วยกิต	เลือก 16 หน่วยกิต
- ปฏิบัติ	31 หน่วยกิต	บังคับ 18 หน่วยกิต	เลือก 13 หน่วยกิต

2. หลักสูตรอนุปริญญาศิลปศาสตร์

<u>โครงสร้างหลักสูตร</u>	จำนวนหน่วยกิตทั้งหมด 76 หน่วยกิต	
- หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป		16 หน่วยกิต
- หมวดวิชา เฉพาะด้าน		56 หน่วยกิต
1. กลุ่มวิชา เนื้อหา		41 หน่วยกิต
2. กลุ่มวิชาวิทยาการจัดการ		10 หน่วยกิต
3. กลุ่มวิชาปฏิบัติและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ		5 หน่วยกิต
- หมวดวิชา เลือก เสรี		4 หน่วยกิต

กลุ่มวิชาเนื่อหาดนตรี 41 หน่วยกิต บังคับ 25 หน่วยกิต เลือก 16 หน่วยกิต
 - ทฤษฎี บังคับ 25 หน่วยกิต เลือก 8 หน่วยกิต
 - ปฏิบัติ 8 หน่วยกิต

3. หลักสูตรโปรแกรมวิชาดนตรีศึกษา ระดับปริญญาตรี 4 ปี

โครงสร้างหลักสูตร จำนวนหน่วยกิตทั้งหมด 143 หน่วยกิต แบ่งเป็น
 - หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป 10 หน่วยกิต
 - หมวดวิชาชีพครู 25 หน่วยกิต
 - หมวดวิชาเฉพาะด้าน 60 หน่วยกิต
 1. วิชาเอกดนตรี 60 หน่วยกิต ทฤษฎี 40 ปฏิบัติ 20
 2. ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 12
 - หมวดวิชาเลือกเสรี 6 หน่วยกิต

โปรแกรมวิชาดนตรีที่เปิดสอนในวิทยาลัยทั้ง 4 แห่ง

1. วิทยาลัยครูนครราชสีมาเปิดสอนหลักสูตรอนุปริญญาศิลปศาสตร์ มีนักศึกษาในวิชาเอกจำนวนทั้งหมด 43 คน อาจารย์ประจำภาควิชา 4 คน (ที่ทำการสอนอยู่ปัจจุบัน)
 2. วิทยาลัยครูบุรีรัมย์เปิดสอนหลักสูตรดนตรีศึกษา มีนักศึกษาในวิชาเอก จำนวน 50 คน อาจารย์ 5 คน
 3. วิทยาลัยครูสุรินทร์ เปิดสอนหลักสูตรอนุปริญญาศิลปศาสตร์ มีนักศึกษาในวิชาเอกจำนวน 22 คน อาจารย์ 3 คน
 4. วิทยาลัยครูอุบลราชธานี เปิดสอนหลักสูตรดนตรีศึกษา มีนักศึกษาในวิชาเอกจำนวน 51 คน อาจารย์ 6 คน
- รวมจำนวนนักศึกษาทั้งหมด 166 คน
 รวมจำนวนอาจารย์ทั้งหมด 18 คน

เหตุผลการเปิดสอนโปรแกรมวิชาดนตรี

1. เพื่อยกระดับมาตรฐานศาสตร์ทางดนตรีและการแสดง
 - สังคมธุรกิจก้าวหน้า ห้องอาหาร โปรแกรม ห้องบันทึกเสียง การจัดการแสดงต่าง ๆ การประพันธ์เพลง
 - สามารถนำไปประกอบอาชีพได้

2. เพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนตามท้องถิ่นทั่วประเทศ

- มีการเปิดสอนในมหาวิทยาลัยบางแห่ง เช่น จุฬาฯ เกษตรา ไม่สนองความต้องการของมวลชนส่วนใหญ่
- มีการเปิดสอนเป็นหลักสูตระยะสั้น เฉพาะเรื่อง เช่น การจัดการเรียนการสอนของบริษัทสยามกลการ จะเน้นในรูปของเชิงธุรกิจ ค่าเรียนแพง ไม่สามารถครอบคลุมและสนองความต้องการของผู้เรียนได้

3. ความก้าวหน้าเกี่ยวกับศาสตร์ทางดนตรีและการแสดงมีวิวัฒนาการกว้างขวางมากในกลุ่มประเทศอาเซียน มีความรู้ เทคนิค วัสดุ อุปกรณ์ ที่เปลี่ยนแปลงไปจากแบบดั้งเดิมที่เคยสั่งสอนกันมา สมควรที่จะมีการ เปิดสอน เพื่อพัฒนาทางด้านศาสตร์นี้

4. แนวคิดเกี่ยวกับดนตรี ศิลปะการแสดง เปลี่ยนไป เมื่อก่อนผู้ที่ไม่สนับสนุนการศึกษาเล่าเรียนทางด้านดนตรีการแสดง ถือว่าเป็นอาชีพที่ต่ำต้อย ดังคำพูดที่ว่า "พวกเดินกินรำกิ้น หาความแน่นอนไม่ได้"

ปัจจุบัน ดนตรี และศิลปะการแสดงทำให้ผู้คนมีฐานะร่ำรวย มีชื่อเสียง และประสบความสำเร็จทั้งในค่านส่วนตัว และทางสังคม ดังตัวอย่างที่เห็นอยู่ทั่วไป

5. ยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ทางด้านดนตรี การวิจัยทางดนตรี สำหรับท้องถิ่น ทำให้เป็นผลต่อการค้นคว้า วิจัย ศิลปะของท้องถิ่น ทำให้ต่างชาติเข้ามาค้นคว้า วิจัย และนำไปสร้างผลงานขึ้นมา ถ้าเรามีนักดนตรี นักแสดง ที่สามารถทำงานกับสังคม และวัฒนธรรมของเราอย่างจริง ส่งเสริมแนวคิดนี้

6. การจัดการ เรียนการสอนในวิทยาลัยครูทั่วประเทศ

- ทำได้
- ประหยัดกว่าของเอกชนจัด
- ครอบคลุม สอนองเจตนาหมาย
- บุคลากรชรม

7. ผู้เรียนและผลที่จะได้รับ

- มีศิครที่มีความรู้ความสามารถเพิ่มมากขึ้น
- สามารถประกอบอาชีพ ทหารายได้ทั้งในขณะที่ เรียน และจบการศึกษาไปได้
- ยกระดับ ฐานะ เศรษฐกิจ ส่วนตัว ส่วนรวม และวิชาชีพสูงขึ้น

อย่างไรก็ตาม สุกรี เจริญสุข (2531 : 9) ได้กล่าวว่า วิทยาลัยครูนั้น เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีงบประมาณค่อนข้างน้อย เมื่อเทียบกับมหาวิทยาลัย โอกาสที่จะอาศัยงบประมาณแผ่นดินพัฒนาวิชาการจึงมีจำกัด เมื่อภาควิชาดนตรีสามารถหาเลี้ยงตัวได้บ้าง มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ชัด วิทยาลัยก็นำให้การสนับสนุน

สำหรับในเรื่องของการจัดการเรียนการสอนนั้น ปัจจุบันในมหาวิทยาลัยอีสานใต้ การจัดการเรียนการสอนดังนี้

- หลักสูตรแต่ละหลักสูตรใช้อาจารย์ผู้สอนชุดเดียวกัน ซึ่งรับผิดชอบโดยภาควิชาดนตรีของวิทยาลัยแต่ละแห่ง
- การเปิดรับนักศึกษาแต่ละหลักสูตร แต่ละปีการศึกษา จะมีมหาวิทยาลัย เป็นผู้ดำเนินการ
- ใช้โครงการแลกเปลี่ยนอาจารย์ดนตรีระหว่างวิทยาลัยแต่ละแห่ง
- ภาควิชาดนตรีของแต่ละวิทยาลัยจะรับหน้าที่สอน เฉพาะในรายวิชาดนตรีเท่านั้น

ลักษณะการ เรียนการสอนดนตรี

การเรียนการสอนดนตรี แบ่งออกได้เป็น 4 หมวดวิชา คือ หมวดวิชาทฤษฎี หมวดวิชาประวัติ หมวดวิชาปฏิบัติ และหมวดวิชาสัมมนา จากการสัมภาษณ์ การุญ ไหลมา และสุภารัตน์ ชาญเลขา อาจารย์ประจำภาควิชาดนตรีในมหาวิทยาลัยอีสานใต้และมหาวิทยาลัยรัตน โกสินทร์ พบว่าแต่ละหมวดวิชามี เนื้อหาลักษณะการ เรียนการสอน เฉพาะดังรายละเอียดต่อไปนี้

หมวดวิชาทฤษฎี เนื้อหาเกี่ยวกับองค์ประกอบดนตรี ซึ่งได้แก่ จังหวะ ทำนอง เสียงประสาน ลัทธิลักษณ์ สีสิ้น และอารมณ์เพลง การเรียนการสอนโดยทั่วไปใช้วิธีอธิบายประกอบการสาธิต หรือประกอบสื่อการสอน เช่น ลไลด์ วิดีโอ หรือแผ่นใส โดยอาจารย์ผู้สอนจะอธิบายเนื้อหาตามลำดับจากง่ายไปหาสิ่งที่ซับซ้อนขึ้น นักศึกษาที่เรียนใช้เวลาในการเรียนส่วนใหญ่โดยการนั่งฟังคำอธิบายเนื้อหา ซึ่งจะต้องอาศัยความเข้าใจเป็นหลัก แต่ละคนจะมีสมุดจดโน้ตหรือสมุดจดงาน และในชั่วโมงเรียนจะเป็นการอธิบายหลังการสอนจบ เนื้อหาแต่ละครั้ง อาจารย์มักจะให้แบบฝึกหัดแก่นักศึกษาไปทำนอกเวลา ซึ่งมีรายวิชามังคับ เช่น ทฤษฎีดนตรีสากล ทฤษฎีดนตรีไทย ฯลฯ แต่ละรายวิชามังคับจะมี 2-3 หน่วยกิต รายวิชาเลือก เช่น ดนตรีพื้นเมือง ดนตรีตะวันออก ฯลฯ รายวิชาละ 2 หน่วยกิต

หมวดวิชาประวัติ เนื้อหาวิชาเกี่ยวกับบทเพลงและประวัติดนตรี ได้แก่ รูปลักษณะ ยุคต่าง ๆ ของดนตรี ประวัตินักดนตรี แต่ละท่าน ประวัติดนตรีพื้นบ้าน ประวัติเครื่องดนตรี และประวัติวงดนตรี การสอนโดยทั่วไปใช้วิธีบรรยายประกอบสื่อการสอน ได้แก่ สไลด์ วีซีโอ โดยอาจารย์ผู้สอนจะบรรยายเนื้อหาเป็นหลัก นักศึกษาเรียนโดยการฟังและจดจำ อาจารย์ จะกำหนดงานให้ค้นคว้า เป็นกลุ่มหรือรายบุคคล ในบางครั้งอาจมีการ เสนอรายงานในชั้นเรียน ด้วย มีรายวิชาดังนี้ ประวัติดนตรีตะวันตก ประวัติดนตรีไทย ดนตรีสมัยต่าง ๆ แต่ละรายวิชา มี 2 หน่วยกิต

หมวดวิชาปฏิบัติ ศึกษาโดยการให้นักศึกษาปฏิบัติ เครื่องดนตรีโดยตรง เพื่อให้เกิด การเรียนรู้และความชำนาญ แยกตามความถนัดของนักศึกษาแต่ละคน ซึ่งจะมีอาจารย์ที่สอน เฉพาะ เครื่องดนตรี แต่ละชนิดหรือประเภทมีการกำหนดบทฝึก แนะนำวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องอย่าง ใกล้เคียง บางวิชา เช่น ปฏิบัติดนตรีไทย อาจใช้การเรียนแบบ "ค้อ เพลง" อาศัยการจำเป็นหลัก หรือค้อจากโน้ตนักศึกษาที่เรียนจะต้องใช้เวลาในการฝึกปฏิบัติทั้งในและนอกเวลาเรียน ซึ่งวิชา ปฏิบัติถือเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนวิชาดนตรี มีรายวิชาดังต่อไปนี้ ปฏิบัติเครื่องเป่าไทย หรือ สากล ปฏิบัติเครื่องสายไทย หรือสากล ปฏิบัติรวมวงไทย หรือสากล ปฏิบัติขับร้องไทย หรือ สากล ฯลฯ แต่ละรายวิชา มี 2-3 หน่วยกิต ซึ่งเป็นหน่วยกิตปฏิบัติที่ต้องใช้ชั่วโมงเรียนมากกว่า วิชาทฤษฎีหรือประวัติอีก เท่าตัว

หมวดวิชาสัมมนา การเรียนการสอนใช้วิธีการประชุมสัมมนาอย่างเป็นทางการ โดย อาจารย์ผู้สอนจะเป็นผู้กำหนดหัวข้อในการสัมมนา แต่ละหลักสูตรจะมีรายวิชาสัมมนาหนึ่งวิชา และ เปิดสอนในภาคเรียนสุดท้ายก่อนจบหลักสูตร การสัมมนาจะมีการ เชิญวิทยากรมาบรรยายให้ ความรู้ หลังจากฟังการบรรยาย และค้นคว้าเพิ่มเติมแล้ว นักศึกษาจะมีการอภิปรายแสดงความ คิดเห็น สรุปเนื้อหาความคิดเห็นหรือความรู้ที่ได้จากการสัมมนาเป็นรูปเล่ม เพื่อส่งอาจารย์ผู้สอน หรือบางครั้งอาจมีการสัมมนานอกสถานที่ โดยทั่วไปการจัดดำเนินการสัมมนานั้น อาจารย์ผู้สอน มักจะให้นักศึกษาคำเนินการโดยที่อาจารย์คอยให้คำแนะนำปรึกษา แต่ละรายวิชา มี 2 หน่วยกิต ได้แก่ การสัมมนาดนตรีไทย การสัมมนาการสอนดนตรี ฯลฯ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและน่าสนใจ ดังนี้

ลดาวัลย์ ชมมณฑา ได้ทำการศึกษาตัวประกอบที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนระดับอุดมศึกษา สาขามนุษยศาสตร์ ได้ตัวประกอบ 6 ตัว ดังนี้

1. อุปกรณ์การสอน ประกอบด้วยตัวแปรต่าง ๆ 6 ตัวแปร ได้แก่ การจัดนิทรรศการ การศึกษานอกสถานที่ การเล่นเกม ภาพยนตร์ สไลด์ เครื่องฉายต่าง ๆ แผนภูมิ กราฟ ของจริง หุ่นจำลอง เข็มวิทยากรมาให้ความรู้ นิสิต อุปกรณ์การฟังเสียง เทปบันทึกเสียง ห้องปฏิบัติทางภาษา โทรทัศน์ และนิตินิตมี โอกาสเข้าปฏิบัติการมาครั้ง
2. บุคลิกลักษณะของอาจารย์ ประกอบด้วยตัวแปรต่าง ๆ 8 ตัวแปร อันได้แก่ มีความยุติธรรม มีอารมณ์มั่นคง มีความสุขุมรอบคอบ เป็นผู้ตรงต่อเวลา มีลักษณะเป็นผู้นำ มีความเชื่อมั่นในตนเอง ขวนขวายหาความรู้อยู่เสมอ และใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจ
3. วิธีการสอน ประกอบด้วยตัวแปรต่าง ๆ 6 ตัวแปร ได้แก่ การรับฟังความคิดเห็นของนิสิต การรับฟังคำคอบนิสิตอยู่เสมอ การกระตุ้นให้นิสิตแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี มีวิธีการสอนแบบต่าง ๆ เช่น บรรยาย อภิปราย ถกเถียงปัญหา การนำเข้าสู่บทเรียน และบอกวัตถุประสงค์การสอนแต่ละวิชา
4. คำราเรียน ประกอบด้วยตัวแปรต่าง ๆ 5 ตัวแปร ได้แก่ มีคำราภาษาไทย และภาษาต่างประเทศให้คั่นคว่าเพียงพอ มีห้องสมุดที่สมบูรณ์ มีคำราภาษาไทยเขียนและแปลโดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีรายชื่อเอกสารอ้างอิงให้แก่ นิสิต. .. และแจกเอกสารประกอบการสอน
5. ทศนคติของอาจารย์ค่อนิสิต ประกอบด้วยตัวแปรต่าง ๆ 7 ตัวแปร ได้แก่ อาจารย์พอใจในผลการเรียนของนิสิต อาจารย์พอใจในพฤติกรรมนิสิต คำชม คำวิจารณ์ของอาจารย์ บุคลิกท่าทางของอาจารย์ที่แสดงค่อนิสิต ชอบช่วยเหลือนิสิตทั้งด้านวิชาการและกิจกรรม ให้การบ้านแบบฝึกหัดและให้ความ เป็นกันเองกับนิสิต
6. ทักษะการสอน ประกอบด้วยตัวแปรต่าง ๆ 5 ตัวแปร ได้แก่ แบ่งเวลาในแต่ละเรื่องได้อย่างเหมาะสม ยกตัวอย่างได้ชัดเจนตรงเนื้อเรื่องวิชา การปรับปรุงเนื้อเรื่องวิชาให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ เตรียมการสอนทุกครั้ง และตอบคำถามอย่างแจ่มแจ้ง

ปิ่นวดี จิระนราบุรุษ ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการสอนทั่วไปของอาจารย์ที่สอนใน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ในปี 2518 โดยใช้แบบสอบถามพฤติกรรมการสอนทั่วไป ซึ่งศึกษาและปรับปรุงขึ้นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า รวมทั้งมีแบบสำรวจ วิธีสอนของอาจารย์อีกส่วนหนึ่ง ซึ่งสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. อาจารย์ในมหาวิทยาลัยโดยส่วนรวมมีพฤติกรรมการสอนทั่วไปในแต่ละด้าน เป็นปริมาณต่างกัน โดยที่ปริมาณของพฤติกรรมการสอนด้านต่าง ๆ ส่วนมากจะสูงกว่าเกณฑ์ปานกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า อาจารย์มีพฤติกรรมการสอนทั่วไปค่อนข้างดี พฤติกรรมการสอนที่อาจารย์มีเป็นปริมาณมากที่สุด คือ ด้านคุณลักษณะส่วนตัว รองลงมาคือด้านคุณภาพของภาษาและเสียง ซึ่งพบว่ามีปริมาณใกล้เคียงกัน ส่วนปริมาณพฤติกรรมการสอนที่อาจารย์มีปริมาณน้อยที่สุด คือด้านประเมินผล การสอนและการเรียน เมื่อแยกพิจารณาแต่ละภาควิชาพบว่า ส่วนมากได้ผลสอดคล้องอย่างใกล้เคียงกับการพิจารณาเป็นส่วนรวม

2. ผลการเปรียบเทียบการประเมินพฤติกรรมการสอนของอาจารย์ ซึ่งนิสิตเป็นผู้ประเมิน พบว่า เพศและประสบการณ์ การประกอบอาชีพครูมาก่อนของนิสิตไม่มีผลให้การประเมินพฤติกรรมการสอนของอาจารย์แตกต่างกัน

3. อาจารย์ในทุกภาควิชาใช้วิธีสอนแบบบรรยาย แต่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมภายหลังมากที่สุด วิธีสอนที่รองลงมานั้นส่วนใหญ่อาจารย์ใช้วิธีสอนแบบบรรยายเพียงฝ่ายเดียว ส่วนวิธีสอนที่นิสิตเลือกนั้นมีความสอดคล้องกับวิธีสอนที่อาจารย์ใช้ค่อนข้างน้อย

ประสงค์ แสงแก้ว ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการสอนของอาจารย์วิทยาลัยครูลำปาง ตามทัศนคติและความคาดหวังของนักศึกษา การวิจัยนี้กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคืออาจารย์จำนวน 61 คน และนักศึกษาจำนวน 610 คน เป็นผู้ออกแบบสอบถามที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า

1. พฤติกรรมการสอนของอาจารย์ตามทัศนคติของนักศึกษา เห็นว่าอาจารย์ใช้พฤติกรรมแต่ละด้านเป็นปริมาณต่างกัน โดยอาจารย์ใช้พฤติกรรมการสอนด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเป็นอันดับสูง การจัดเตรียมการสอน เป็นอันดับรองลงไป และด้านประเมินผลการเรียน และทำข้อมูลย้อนกลับ เป็นอันดับสุดท้าย

2. นักศึกษาคาดหวังให้อาจารย์มีพฤติกรรมการสอนด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเป็นอันดับสูง ด้านการเสนอเนื้อหาในการดำเนินการสอนรองลงมา ด้านการใช้อุปกรณ์ประกอบการสอนเป็นอันดับสุดท้าย

3. พฤติกรรมการสอนของอาจารย์ตามทัศนะของนักศึกษาแตกต่างจากพฤติกรรมการสอนของอาจารย์ตามความคาดหวังของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. นักศึกษาที่เรียนวิชาเอกต่างกัน มีทัศนคติต่อพฤติกรรมการสอนของอาจารย์ไม่แตกต่างกัน

5. นักศึกษาที่เรียนวิชาเอกต่างกัน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีความคาดหวังในพฤติกรรมการสอนของอาจารย์ไม่แตกต่างกัน

นิโลบล นิ่มกิ่งรัตน์ และครูณ ทาญตระกูล (2526: 13-15) ได้ศึกษาการประเมินพฤติกรรมการสอนทั่วไปของอาจารย์ในคณะศึกษาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยการสร้างเครื่องมือวัดพฤติกรรมการสอนทั่วไป ซึ่งเป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 9 ด้าน ทำการศึกษา พบว่าอาจารย์ในภาควิชาศิลปปฏิบัติโดยส่วนรวมมีพฤติกรรมการสอนทั่วไปด้านคุณลักษณะส่วนตัวมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านคุณภาพของภาษาและเสียง ส่วนด้านที่มีน้อยและน้อยที่สุด คือ ด้านแรงจูงใจและการเสริมแรงทางการเรียน และด้านการประเมินผลการเรียนและการสอน

กรมการศึกษาศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2522: 66-69) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมการสอนของอาจารย์วิทยาลัยครู จากกลุ่มตัวอย่างวิทยาลัยครู 6 กลุ่ม จำนวน 9 วิทยาลัย จากผลการวิจัยปรากฏว่า

อาจารย์ผู้สอน นักศึกษาและผู้บริหาร ต่างก็ประเมินการสอนของอาจารย์วิทยาลัยครูว่าคุณภาพของการสอนอยู่ในขั้นดี และมีความเห็นใกล้เคียงกันว่า อาจารย์ผู้สอนกระทำกิจกรรมการสอนบ่อยครั้งมากในเรื่องเตรียมการสอนล่วงหน้า มีความรู้ความสามารถในวิชาที่สอน

เมื่อเปรียบเทียบความเห็นระหว่างอาจารย์ผู้สอนกับนักศึกษา และผู้บริหารพบว่า กิจกรรมการสอนที่อาจารย์ให้น้ำหนักคะแนนแก่ตนเองมีมากกว่าที่นักศึกษาและผู้บริหารเป็นผู้ให้ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อพฤติกรรมการสอนของอาจารย์ผู้สอน วิชาชีพครู และวิชาเฉพาะ (เอก-โท) แล้ว พบว่า คุณภาพการสอนของอาจารย์วิชาชีพครู ดีกว่าคุณภาพการสอนของอาจารย์วิชาเฉพาะ

วรรณ ปุณฺชโชติ (2525: 3-5) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิผลในระดับมหาวิทยาลัยโดยใช้แบบสำรวจพฤติกรรมการเรียนการสอนคนละชุดให้นักศึกษาและอาจารย์ พบว่า

1. อาจารย์ที่ประสบความสำเร็จมีความสามารถในการสอนเป็นอย่างดี จำนวนกว่า 50 % มีพฤติกรรมการสอนที่เป็นลักษณะการสอนที่ดี เกือบเป็นประจำ หรือ เกือบทุกครั้ง
2. อาจารย์หญิงมีพฤติกรรมการสอนอยู่ในระดับสูงกว่าของอาจารย์ชาย
3. อาจารย์มหาวิทยาลัยส่วนกลางมีพฤติกรรมการสอนอยู่ในระดับสูงกว่าของอาจารย์มหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาค
4. นิสิตนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง จำนวนกว่า 50 % มีพฤติกรรมการเรียนที่เป็นลักษณะที่ดีของวิธีศึกษา เกือบเป็นประจำหรือ เกือบทุกครั้ง
5. ในกลุ่มนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง นักศึกษามหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาคมีพฤติกรรมการเรียนอยู่ในระดับสูงกว่าของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยส่วนกลาง

อรุณ วิวัฒนประที (2527: 5-6) ได้วิจัยการประเมินหลักสูตรวิชา เอกคนตรีศึกษา ในวิทยาลัยครู มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินหาข้อบกพร่องและ เสนอแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร กลุ่มตัวอย่าง คือ อาจารย์ นักศึกษา บัณฑิต ผู้บังคับบัญชาบัณฑิต ทางด้านคนตรีศึกษา (ภาคกลาง) รวม 305 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม และ เอกสารหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมุ่งเน้นทักษะพิสัยมากที่สุด และจิตพิสัยน้อยที่สุด เนื้อหาของหลักสูตร สาระของหลักสูตรน่าสนใจมากที่สุด อาจารย์เหมาะสมมาก คำรามีน้อย บัณฑิตมีมนุษยสัมพันธ์ มีความสามารถในการปฏิบัติ เครื่องคนตรีมาก

นอกจากนี้ วรรณพร บัวพันธุ์ (2529: 135) ได้วิจัย การประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง วิชาเอกคนตรีศึกษาตามหลักสูตรของสภาการศึกษา พุทธศักราช 2519 จากทัศนะของผู้บังคับบัญชาและทัศนะของผู้สำเร็จการศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง วิชาเอกคนตรีศึกษา จากวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปีการศึกษา 2522-2525 และ ผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผู้บังคับบัญชาประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง และผู้สำเร็จการศึกษาประเมินตนเอง

อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง เช่นเดียวกัน และผู้บังคับบัญชาประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานของ
 ผู้สำเร็จการศึกษากับผู้สำเร็จการศึกษาประเมินตนเอง ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
 ทางสถิติที่ระดับ .05

ในเรื่องการใช้หลักสูตร เฉลิมพล งามสุทธิ (Ngomsuti, 1980: A) ได้ทำ
 การสำรวจทัศนคติของผู้ศึกษาดนตรีเกี่ยวกับการศึกษาดนตรีในประเทศไทย พบว่า ไม่มีความ
 แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเกี่ยวกับทัศนคติระหว่างผู้บริหารและครูสอนดนตรีในด้านการศึกษาดนตรี
 ในประเทศไทย แต่มีทัศนคติที่สนับสนุนการศึกษาดนตรี เพื่อเป็นการเสนอหลักสูตร ผู้บริหารและ
 ครูสอนดนตรี เป็นผู้ทัศนคติไม่ดีคือวิธีการบริหารดนตรีและวิธีสอนดนตรี แต่ก็มี ความเข้าใจว่า
 วิชาดนตรี เป็นการศึกษาทางวิชาการที่มีความสำคัญเท่าเทียมกับวิชาอื่น ๆ

การศึกษาวิจัยในต่างประเทศ

เดวิด จี ไรอันส์ (David G. Ryans: 1960) ได้ศึกษาเพื่อค้นหาพฤติกรรมของ
 อาจารย์ที่เกิดขึ้นบ่อย ๆ และรวบรวมพฤติกรรมไว้ ดังนี้

<u>พฤติกรรมที่ดี</u>	<u>พฤติกรรมที่ไม่ดี</u>
- ดินหัวอยู่เสมอ	- ท่าทางหงอย เหงา เปื้อหน้า
- สนใจตัวนักเรียนและกิจกรรมของชั้น	- ไม่สนใจนักเรียนและกิจกรรมของชั้น
- ำรงแจ่มใส	- อารมณ์ไม่ดี เห็นทุกอย่าง เศร้าไปหมด
- ควบคุมตนเองได้ไม่ผิดพลาดง่าย	- ควบคุมตนเองไม่ได้โกรธง่าย
- มีอารมณ์ขัน	- เคร่งขรึม
- ยอมรับ เมื่อคนทำผิด	- ไม่ยอมรับความผิดของคน
- ไม่ลำเอียงสนใจ เฉพาะนักเรียนบางคน	- ลำเอียงสนใจ เฉพาะนักเรียนบางคน
- มีความอดทน	- ท้อถอยอ่อนแอ
- แสดงความ เข้าใจนักเรียน	- ขาดความ เมตตากรุณา
- แสดงความเป็น เพื่อนและสภาพค่อนัก เรียน	- ไม่ให้ความสนิทสนมกับนักเรียน
- ช่วยเหลือปัญหาส่วนตัวของนักเรียน เท่า ๆ กับปัญหาการเรียน	- สนใจ เฉพาะด้านการ เรียนของนักเรียน

พฤติกรรมที่ดี

- ยกย่องชมเชยผู้ทำงานดี
- ยอมรับว่านักเรียนสามารถทำงานยาก ๆ ได้
- ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- ส่งเสริมให้กำลังใจนักเรียน
- เตรียมการสอนเป็นอย่างดี
- มีการยืดหยุ่นการสอนถ้าไม่เป็นไปตามแผน
- ยอมรับความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคน
- ใช้อุปกรณ์การสอนที่กระตุ้นให้นักเรียนสนใจ
- ใช้การสาธิตและการอธิบายช่วยให้เกิดการเรียนรู้
- ใช้การสาธิตและการอธิบายช่วยให้เกิดการเรียนรู้
- ใฝ่เรียนรู้แจ่มแจ้ง
- ให้คำชี้แจงอย่างแจ่มแจ้ง
- สนับสนุนให้นักเรียนแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นและประเมินผลด้วยตนเอง
- มีระเบียบวินัยดี
- ให้ความช่วยเหลือนักเรียนด้วยความเต็มใจ

พฤติกรรมที่ไม่ดี

- ไม่มีการยกย่องหรือปรับปรุงผู้เรียนให้ดีขึ้น
- ไม่เชื่อในความสามารถของผู้เรียน
- ใช้ความคิดของตนเองเป็นใหญ่
- บั่นทอนกำลังใจนักเรียน
- ไม่เตรียมการสอน
- ต้องสอนตามแบบแผนที่เดิมไว้ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
- ไม่คำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียน
- ใช้วัสดุและวิธีสอนที่ไม่น่าสนใจ
- การสาธิตและการอธิบายไม่ชัดเจน
- การสาธิตและการอธิบายไม่ชัดเจน
- ให้คำชี้แจงคลุมเครือ
- ไม่ให้โอกาสนักเรียนทำงานและประเมินผลด้วยตนเอง
- ทำอะไรตามใจชอบ
- ให้ความช่วยเหลือนักเรียนอย่างเสียไม่ได้

ยอร์จ ดี ยอนจ์ และจูเลียส เอ็ม แซสเซนรัธ (George D. Yonge and Julius M. Sassenrath) ได้ทำการวิจัยเพื่อประเมินการสอนของอาจารย์ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ของมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียประเมินพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเสนอให้ห้องเรียน นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยประกอบ ได้ตัวประกอบของการสอน 9 ตัว

1. ความเชื่อมั่นและทักษะในการถ่ายทอดความรู้ (Confidence and Fluent Delivery) ประกอบด้วยตัวแปร คือ มีความเชื่อมั่นในตัวเอง พูดชัดเจน และเข้าใจง่าย พูดอย่างมีเหตุผลไม่คลุมเครือ มีอิสระในการจัดกิจกรรมการสอน มีความยืดหยุ่นในการสอน

2. ความกระจ่างในวิชา (Clarity of Course) ประกอบด้วยตัวแปรที่มีวัตถุประสงค์ในการสอนที่แน่ชัด จัดระบบการสอนดี และมีความหมาย ให้แบบฝึกหัดชัดเจน และอย่างมีเหตุผล อธิบายชัดเจน
 3. ทศนคติที่ดีต่อนักศึกษา (Open and Sympathetic Attitude towards Students) ประกอบด้วยตัวแปรที่ปรารถนาที่จะช่วยผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี มีความเห็นอกเห็นใจผู้เรียน ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เปิดโอกาสให้วิจารณ์และซักถาม มีอารมณ์ขัน มีความยืดหยุ่น มีอิสระในการจัดกิจกรรมการสอน
 4. อาจารย์ให้ความสนใจและการกระตุ้นความคิดเห็นของนักศึกษา (Interesting and Stimulating Teacher) ประกอบด้วยเห็นความสำคัญของสิ่งเร้า ใช้อุปกรณ์การสอนได้อย่างน่าสนใจ เห็นความสำคัญของวิชาอื่น ๆ จัดสถานการณ์รอบตัวได้อย่างเหมาะสม
 5. ความยุติธรรมในการประเมินผล (Fairness of Evaluation) ประกอบด้วยข้อสอบ มีความเหมาะสมกับ เนื้อหาและความยุติธรรมในการให้คะแนน
 6. มีอุปกรณ์การสอนที่ดีและเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา (Suitable Class Material and Value of Course) ประกอบด้วย ให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับวิชาการทั่วไป เห็นความสำคัญของการเตรียมการสอนเนื้อหาวิชาไม่ซับซ้อน อุปกรณ์การสอนเหมาะสมกับชั้น
 7. ความถี่ของการประเมินผล (Frequency of Evaluation) ความถี่ของการให้งาน ความถี่ของการสอน
 8. ความสนใจและความรู้ในเนื้อหาวิชา (Interest in and Knowledge of Subject Matter) มีความรู้ในเนื้อหาวิชา มีความสนใจในเนื้อหาวิชา มีความรู้ใหม่ในเนื้อหาวิชา
 9. เตรียมการสอน (Preparedness of Lectures) เตรียมสภาพการณ์ในห้องเรียน ใช้วิธีสอนอย่างเหมาะสม อธิบายชัดเจน
- จากการศึกษาค้นคว้าในและต่างประเทศ ดังที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่ามีวิธีการศึกษาค้นคว้าที่พอสรุปได้เป็น 3 วิธี คือ วิธีแรกเป็นการศึกษาค้นคว้าถึงลักษณะพฤติกรรมการสอนที่ดีหรือการสอนที่มีประสิทธิภาพโดยทั่วไป ว่าประกอบด้วยอะไรบ้าง เช่น ในการสอนที่ดีนั้นจะต้องประกอบด้วย การมีความรู้ดี มีความร่าเริงแจ่มใส มีความกระตือรือร้น มีอารมณ์ขัน ฯลฯ หรือพิจารณาพฤติกรรมการเรียนการสอนเป็นด้าน ๆ เช่น ด้านการพูด ด้านการเตรียมการสอน หรือด้านการประเมินผล ฯลฯ

วิธีที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ตัวประกอบ (Factor Analysis) เพื่อหาตัวประกอบของการสอนในแต่ละสาขาวิชา โดยให้นักศึกษา อาจารย์ หรือผู้บริหาร ประเมินการสอนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนว่ามีมากน้อยเพียงใด แล้วนำผลการประเมินนั้น มาวิเคราะห์หาตัวประกอบด้วยวิธีการทางสถิติ เช่น พบว่า ในการสอนสาขาจิตวิทยา มีตัวประกอบทางด้านทักษะ ด้านโครงสร้าง ด้านให้คำติชม ฯลฯ

วิธีที่ 3 เป็นการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ นักศึกษาและผู้บริหารเกี่ยวกับสภาพการสอน หลักสูตรดนตรี โดยศึกษาสภาพการสอน การประเมินหลักสูตรดนตรี และการติดตามผลของผู้สำเร็จการศึกษาดนตรี ซึ่งพบว่า พฤติกรรมการสอนทั่วไปของอาจารย์ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ดี หลักสูตรดนตรี มุ่งเน้นในเรื่องของทักษะพิสัย และผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษาดนตรีอยู่ในระดับปานกลาง